

بسم الله الرحمن الرحيم

الم (روم: ۱)

غُلِبَتِ الرُّومُ (روم: ۲)

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَهُمْ (روم: ۳)

فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ (روم: ۴)

فراز و نشیب روزگار در این جهان برای انسان رخ می دهد؛ برای جوامع، برای مؤمنین و برای کفار. در دوره ای مؤمنین مغلوب می شوند و در دوره ای غالب. و هنگامی که غالب می شوند، «یفرح المؤمنون»؛ شادی آن ها را فرا می گیرد. شادی ای که چه بسا توجه به حقیقت آن و به عواملش و به سنت الهی در آن صورت نمی گیرد؛

بَنَصْرٍ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ (روم: ۵)

این پیروزی برای شادی زودگذر نیست؛ برای توجه به نصر و یاری خداوند است.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ (روم: ۶)

این وعده ای است که خدا داده و آن سنتی است که اعلام کرده است؛

وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (روم: ۶)

انسان توجهی به این سنت ها ندارد؛ به اهداف و تمایلات و شادی خود توجه می کند.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ (روم: ۷)

انسان ظواهر را بیشتر می بیند و از حقیقت کائنات غافل است .

أَوْ لَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ (روم: ۸)

همه این جهان و همه این گردش روزگار با یک حق است. حق در اینجا یعنی درست بودن، حساب و کتاب داشتن؛ و همه آن چیزی که ما از این جهان طلب می کنیم در آن برقرار است .

اگر انسان از کسانی نباشد که:

إِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ (روم: ۸) توجه کند و همه این اوضاع را می بیند. سپس دستور داده می شود که در این جهان گردش کنید و نگاه کنید؛ ببینید کسانی که پیش از شما بودند و حوادثی که رخ داده، برای شما چه عبرتی دارد. توجه به آن حوادث تاریخی باعث می شود از این محدودیتی که ذهن شما نسبت به زمان حال ایجاد کرده خارج شوید.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (روم: ۹)

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَصَاؤُا السَّوْاى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ (روم: ۱۰)

عمل نادرست انسان، اندک اندک اندیشه او را تغییر می دهد. آن هایی که بدی می کنند و کار زشت انجام می دهند، وقتی انسان به آنچه می داند عمل نمی کند، به تدریج دانشش تبدیل به همان عمل می شود و دانش خود را تکذیب می کند و شروع می کند به همان چیزی که می داند کافر شدن. این کفر و مخالفت و تکذیب آنچه می داند و قبلاً دیده، در همان مرحله تکذیب نمی ماند. به دلیل اینکه آن دانش در وجودش حک شده بوده، دانشی که به آن عمل نکرده، در ابتدای امر برایش روشن بوده است. وقتی با آن مخالفت می کند، آن دانشی که حک شده از بین نمی رود و پیوسته در او تناقضی ایجاد می کند. در مسیر این تناقض، مجبور می شود همه دانش خود را به باد تمسخر بگیرد؛ و گرنه آن دانش آرامش او را سلب می کند. با این حال، باز هم آرامش پیدا نمی شود و هرچه بیشتر مخالفت می کند و تکذیب می کند، این تناقض در او شدیدتر می شود و ناچار است استهزای بیشتری انجام دهد.

اللَّهُ يَبْدُوُا الْخَلْقَ ثُمَّ يَعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (روم: ۱۱)

همه این ها به یک بی نهایت متصل می شود.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومَذُّ يَتَفَرَّقُونَ (روم: ۱۴)

وقتی این پرده ها کنار برود و قیامت برپا شود، هر کسی به سویی می رود، متناسب با عملی که انجام داده است .

پس همه این ها برای این است که : فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ (روم: ۱۷)

در زندگی روزمره تسبیح را فراموش نکنید.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ (روم: ۱۸)

صبح و شب و هنگام ظهر، ستایش از آن اوست؛ ستایشی که برای آسمان و زمین است.

قرآن سپس آیاتی را ذکر می کند:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْشُرُونَ (روم: ۲۰)

از نشانه های او این است که شما را از خاک آفرید؛ از نطفه ای اندک و بی ارزش، و سپس تبدیل به انسان هایی شدید که در زمین پراکنده اند.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (روم: ۲۱)

برای شما زوج هایی از خودتان آفرید تا به وسیله آنها آرامش پیدا کنید و میان شما دوستی و مهربانی قرار داد .

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوُحُوشِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ (روم: ۲۲)

از نشانه های او آفرینش آسمان ها و زمین و تفاوت زبان ها و رنگ های شماست .

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (روم: ۲۳)

از نشانه های او خواب شما در شب و روز است؛ این گردش شب و روز، که در شب امکان خوابیدن و رها شدن از این جسمی که سراسر رنج و خستگی است فراهم می شود و از طریق خواب به آرامشی می رسید، و در روز امکان جستجو برای تأمین معاش پیدا می کنید .

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (روم: ۲۴)

از نشانه های دیگر، برق و رعد و ابری است که از آسمان می آید و آبی که نازل می شود و زمین را در بهار زنده می کند .

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ (روم: ۲۵)

آسمان و زمین به فرمان او برپاست. این‌ها همه آیات مختلفی است که برای شما بیان شده تا بتوانید به آن‌ها توجه کنید.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ (روم: ۲۸)

سپس مثالی از خود شما می‌آورد: همان‌گونه که آزادگان شما با بردگان شما مساوی نیستید، خدایی که این جهان را آفریده با معبودهای باطل مساوی نیست. این چیزی نیست که نفهمید .

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَ مَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ (روم: ۲۹)

انسان در مسیر غلط می‌رود، در حالی که هیچ دلیلی ندارد؛ تنها دلیلش این است که از هوای نفس خود پیروی می‌کند. تمایلاتی بدون حساب و کتاب، تمایلاتی افسارگسیخته؛ نه تمایلات غریزی که انسان به طور طبیعی و از طریق صحیح موظف است آن‌ها را اقناع و ارضاء کند. این تمایلاتی که افسارگسیخته‌اند، انسان را به هر سو می‌برند و باعث گمراهی او می‌شوند و او را به سقوط در دره‌ها می‌کشانند. وقتی کار به اینجا می‌رسد، «وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ»؛ هیچ یاری‌کننده‌ای برای آنان نیست، زیرا خودشان با دست خود مسیر را باطل کرده‌اند .

همه آیاتی که شمرده شد، این مثالی که برای آن‌ها زده شد و همه این سخنان، برای این است که انسان مسیر صحیحی را طی کند. اما وقتی این مسیر را نمی‌رود و به گمراهی می‌افتد، خودش با دست خود، خود را از راه خارج می‌کند و به پرتگاه سقوط می‌دهد. در چنین وضعی، دیگر چه راهی برای کمک باقی می‌ماند؟

همه این‌ها مقدمه یک دستور روشن است:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا (روم: ۳۰)

همه آنچه گفته شد، برای این است که تو روی خود را به سوی آن دین حنیف، آن دین واقعی و پاک، و آن توحید حقیقی برگردانی. این سمت کدام است؟ «فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا»؛ آن ذات انسان، آن حقیقت بی‌نهایت انسان که همه انسان‌ها بر آن آفریده شده‌اند. آن ذات حقیقی، آن هویت وجودی و آن بنیان بی‌نهایت انسان که انسان بر اساس آن خلق شده و اساساً غیر از آن چیزی ندارد. این ذاتی انسان است .

این ذات قابل تبدیل نیست: « لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ». راهی برای تغییر آن وجود ندارد. ذات انسان تغییر نمی‌کند؛ همان است که هست. چه شمر شود، چه حسین بن علی سیدالشهدا (ع) شود؛ چه فاسد شود، چه پاک شود. این بنیان محکم است و هر کسی می‌تواند به سوی این بنیان توجه کند. این بنیان چیزی نیست که از انسان پنهان باشد.

« فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً »؛ توجهت را به سمت خودت ببر، به خودت توجه کن. چیز دیگری در کار نیست. « ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ »؛ آن دین درست، استوار و ارزشمند همین است؛ دینی که منطبق بر حقیقت انسانی است .

وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (روم: ۳۰)

این خود انسان است که توجه نمی‌کند و از این حقیقت فاصله می‌گیرد.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (روم: ۳۱)

وقتی رو به این حقیقت می‌کنی، انابه به سوی خداوند انجام می‌دهی. اقامه وجه انسان به این دین حنیف و به حقیقت خود، مساوی است با توجه به خدای بی‌نهایت و رجوع به او؛ یعنی حرکت کردن و پرواز به سوی او و با همه وجود رو کردن به او. رعایت خود، خودبه‌خود اتفاق می‌افتد. انسانی که به خود توجه می‌کند، تقوا دارد؛ به این معنا که مراقب زندگی خود است، مراقب زندگی روزمره و حریم‌های آن است.

« أَقِيمُوا الصَّلَاةَ » و برپا داشتن نماز، چیزی جز همین توجه به دین قیم و این فطرت درونی و ذات انسان نیست .

« وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ». هر چیزی غیر از این، شرک است.

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعاً كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ (روم: ۳۲)

کسانی که از این دین قیم فاصله گرفته‌اند، حقیقتی را که برایشان روشن بوده، تکه‌تکه کرده‌اند؛

« كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ » هر کس بخشی از آن را گرفته و بقیه را رها کرده و به همان بخش اندک که در اختیار دارد، دل خوش کرده و به آن شادی می‌کند .

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ (روم: ۳۳)

در فراز و نشیب‌های زندگی، تا زمانی که شادی به سراغشان می‌آید خوشحال هستند، اما به محض آن که مشکلی پیش می‌آید - مشکلی که حاصل خودشان و حاصل مخالفت با حقیقت انسانی است - وقتی به بن‌بست می‌خورند، شروع به دعا و انابه می‌کنند. اما به محض آن که مشکل برطرف می‌شود، همه‌چیز را فراموش می‌کنند .

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ (روم: ۳۴)

این مسیر، مسیر ناسپاسی است و آینده‌ای نامطلوب برای انسان رقم می‌زند .

أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (روم: ۳۷)

اگر انسان اندکی توجه و ایمان داشته باشد، از گشایش و تنگی روزی‌های مادی و معنوی خود درمی‌یابد که مسیر حقیقت، مسیر همان دین قیم است؛ مسیری که انسان باید آن را پیش بگیرد.